

بررسی شاخص های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت از دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله العالی)

امیرحسین حاج اکبری^۱، مصطفی کواکبیان^۲

چکیده

در سال های اخیر تدوین الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت مورد توجه نهادهای ذیصلاح قرار گرفته است. از آنجایی که چنین مبحثی نخستین بار در منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله العالی) تبلور یافته است، تبیین شاخص های این الگو از منظر ایشان امری ضروری به نظر می رسد. نگارندگان در این پژوهش با بهره گیری از روش توصیفی تحلیلی، مطالعات کتابخانه ای و بررسی بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) پیرامون الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت طی سال های ۱۳۸۶ الی ۱۳۹۹، درصدد پاسخگویی به سوال پژوهش برآمده اند. که عبارت است از "شاخص های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت در منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله العالی) کدامند؟". در این راستا، ابتدا بیانات ایشان با کلید واژه الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت جمع آوری گردید و در ادامه شاخص های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت در منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله العالی) استخراج شد و به نمایش درآمد. بر این اساس مهمترین شاخص های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت از منظر ایشان عبارتند از: از مسائل کلان کشور و یک سند بالادستی نسبت به همه ی اسناد برنامه ای کشور، نیازمند تعریف شفاف و ضابطه مند و نیازمند ایجاد باور همگانی بین نخبگان و مردم، تهیه بر اساس ظرفیت های بومی و طراحی الگو توسط متفکران ایرانی، تکیه بر فرهنگ ایرانی، ایران زمینه ی تحقق این الگو، مطابق نبودن الگو با مسیر پیشرفت غربی، الگو به مثابه تضمین کننده ی استقلال کشور، الگویی مرکب از ایمان و علم و عدل، تنظیم و تدوین علمی، زمینه ساز رشد و بالندگی انسانها، مفهوم پیشرفت در مقابل توسعه در غرب، تفاوت مفهوم پیشرفت در الگو با تعریف مادی غرب، برخورداری از قوت و مقاومت علمی در برابر نظرات معارض و مخالف، توجه توأمان به آرمانها و واقعیات، توجه داشتن به مسئله توحید، توجه به تفاوت انسان اسلامی با انسان در فلسفه غرب، توجه داشتن به عدم تفکیک دنیا و آخرت، توجه داشتن به مسئله معاد، توجه داشتن به مسئله عدالت، جوان به عنوان نیروی محرکه الگو و الگویی مستقل ایرانی و برخاسته ی از معنویات و نیاز کشور.

واژگان کلیدی:

الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، شاخص های پیشرفت

۳۲

دوره ۱۲، شماره ۴ پیاپی ۳۲
زمستان ۱۴۰۳

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۵-۸-۱۴۰۲

تاریخ پذیرش:

۳-۱۱-۱۴۰۳

صص: ۲۱۰-۱۹۷

شابا چاپی: ۵۵۹۹-۲۳۲۲

رتبه علمی

ب

بررسی صنعت گواهی در:
JOURNALS.MSRT.IR

۱. دانشجوی دکتری علوم سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران ایران

۲. استادیار گروه علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول) kav.kavakebian@iauctb.ac.ir

مقدمه و بیان مسئله

پیروزی انقلاب اسلامی در ایران بستر مناسبی برای حرکت به سمت ایجاد تمدن نوین اسلامی را فراهم کرده است. امروز و بعد از قریب به چهار دهه از عمر انقلاب اسلامی، سازوکارهای رسیدن به این جایگاه بزرگ و نحوه ساخت بنای رفیع آن مورد توجه است (اسماعیلی، ۱۳۹۴: ۱). بر اساس آرمان های انقلاب اسلامی باید جهانی شکل می گرفت که در آن مبارزه با استکبار، وحدت سیاسی کشورهای اسلامی، حکومت جهانی اسلام، صدور انقلاب و دفاع از مسلمانان و مستضعفان رواج می یافت و نظم موجود را دگرگون می ساخت. در این میان طرح الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت توسط مقام معظم رهبری (مدظله العالی) موجب توجه به ابعاد خارجی و کاربرد آن در جهان اسلام نیز شده است؛ زیرا چنین الگویی با توجه به اهداف متعالی انقلاب اسلامی نمی تواند صرفاً متوجه داخل کشور باشد (بهمن، ۱۳۹۷: ۶۸). بیست و دوم مهر سال ۱۳۹۷ سندی تحت عنوان سند الگوی پایه اسلامی ایرانی پیشرفت همراه با بیانیه ای از سوی آیت الله خامنه ای، رهبر معظم انقلاب اسلامی منتشر شد. بر اساس برداشتی که اعضای شورای عالی مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت از منویات و بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) داشته اند، تعریف این مرکز از الگو عبارت است از "الگو نقش های جامع است که هدف و سمت حرکت، شیوه حرکت و نحوه رفتار جامعه را برای تحقق یافتن تحول تکاملی جامعه بیان می کند" (نصر اصفهانی و همکاران، ۱۳۹۸: ۵۲۸). نیل به موفقیت در تدوین و اجرای الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت به عنوان یک طرح ملی که بعد از قانون اساسی، والاترین سند راهنمای حرکت نظام است نیازمند مشارکت همه آحاد جامعه خصوصاً نخبگان است؛ زیرا نخبگان هر جامعه مبدع و محرک تحولات بزرگ محسوب می شوند (حسینی و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۵). رسیدن به نقطه مطلوب، نیازمند تبیین شاخص های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت می باشد. از این رو نگارندگان در این پژوهش با بهره گیری از روش توصیفی تحلیلی در راستای پاسخگویی به سوال پژوهش که عبارت است از "شاخص های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت در منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله العالی) کدامند؟"، درصد تبیین شاخص های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت در منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله العالی) برآمده اند.

روش پژوهش

روش تحقیق در این مقاله از نوع مطالعات توصیفی، تحلیلی می باشد و به روش کتابخانه ای انجام می پذیرد. در بخش مبانی نظری، اطلاعات اسنادی و کتابخانه ای از طریق مراجعه به کتب معتبر، مقالات علمی و در بخش یافته های پژوهش، داده ها از طریق بررسی بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) گردآوری شده است. اطلاعات به دست آمده بعد از طبقه بندی، مورد مطالعه و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

قلمرو پژوهش

قلمرو موضوعی در پژوهش حاضر بررسی شاخص های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت از دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله العالی) می باشد. قلمرو زمانی پژوهش از سال ۱۳۸۶ (آغاز انعکاس مفهوم الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت در بیانات معظم له) الی ۱۳۹۹ (بر اساس سخنرانی موجود از ایشان) می باشد. قلمرو مکانی این پژوهش نیز محدوده جغرافیایی تحت حاکمیت نظام جمهوری اسلامی ایران می باشد.

ادبیات و مبانی نظری پژوهش

الگو

الگو معادل کلمه مدل در زبان انگلیسی است. مدل و الگو، طرح، معرفی یا تشریحی است که برای نشان دادن هدف اصلی یا کارکرد یک موضوع، سیستم یا مفهوم در نظر گرفته شده است. الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت نظریه هایی با کارکرد هنجاری است؛ یعنی ساختاری است که به توضیح نظریه اسلامی ایرانی پیشرفت که باید ایجاد شود، می پردازد (میرمعزی، ۱۳۸۹: ۶۴-۶۵).

پیشرفت

این واژه برابر نهاد **Progress** و **Development** است. فرهنگ فارسی معین پیشرفت را به معنای جلوتر رفتن و ارتقا معنا کرده است. مقصود ما از پیشرفت در این نوشتار "حرکت از وضعیت موجود جامعه به سمت وضع مطلوب اسلامی" است. این پیشرفت، همان رسیدن به حیات طیبه، یعنی زندگی گوارا، همراه با آسایش و آرامش و در کل سعادت دنیا و عقبی است (شاکرین، ۱۳۹۲: ۱۵۵).

اسلامی بودن الگوی اسلامی

اسلام، واقعیات زندگی انسان و خواسته ها و تمالات او را می بیند، اما او را هدایت پذیر می داند. در این دیدگاه باید آرمان ها و قواعد اخلاقی و هدایت و کمال را هدف گذاری کرد و با تعریف دقیق آنها و با درک واقعیت انسان و زندگی او، برنامه ای واقع بینانه بر ای حرکت به سوی کمال طراحی کرد (خوش چهره و عظیمی شوشتری، ۱۳۹۳: ۴۹). در جامعه اسلامی، هم به دنیا و هم به آخرت توجه می شود به این معنا که راه سعادت انسان از مسیر این دنیا می گذرد (جمشیدیها و نوذری، ۱۳۹۰: ۳۷). در منطق اسلام، پیشرفت مادی و آنچه در دیدگاه غربی توسعه می نامند، مطلوب است؛ اما تنها به عنوان ابزاری برای دستیابی به هدف اصلی که همان رشد و تعالی بشری و ایده آل نامحدود الهی است. در فرایند پیشرفت باید خداپرستی، عشق به معنویت، عاطفه انسانی و محبت در انسانها تقویت شود و همه افراد جامعه نسبت به هم احساس مسئولیت کنند. چنین تحوُّلی که در پیوندها و نظامات اجتماعی به چنین حقایقی منتهی شود، پیشرفت مورد تأیید اسلام است (ابطحی و آرمجوج، ۱۳۹۰: ۸۹). الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت الگویی مبتنی بر مبانی معرفت شناختی و هستی شناختی اسلامی و در چهارچوب حقوق و اخلاق اسلامی است. تفاوت در این مبانی و چهارچوب ها، موجب تفاوت در تبیین و تحلیل شرایط موجود و وضعیت مطلوب و راهبردها می شود (واعظی، ۱۳۹۰: ۷۲).

ایرانی بودن الگو

برای نسبت دادن الگوی اسلامی پیشرفت به ایرانی بودن دو وجه متصور است: ۱- نسبت دادن این الگو به ایرانیت از این نظر است که فکر و ابتکار ایرانی آن را به دست آورده است. ۲- به لحاظ اینکه توسعه اسلامی با شرایط و ویژگی های فرهنگی و اجتماعی، سیاسی و اقتصادی ایران تطبیق داده شده است، ممکن است این الگو برای سایر کشورهای اسلامی مناسب نباشد. این دو وجه منافاتی با یکدیگر ندارند بلکه مکمل هم هستند (قاسمی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۷). ایران به لحاظ منابع طبیعی و ژئوپلیتیکی، بخش بسیار مهمی از دنیاست. در نظریه پردازی و اجرای هر برنامه توسعه و پیشرفتی باید به این مسائل جغرافیایی، بین المللی و فرهنگی توجه کرد تا در اجرای آن الگو با شکست مواجه نشویم (عشایری و همکاران، ۱۳۸۸: ۴۵).

الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت

موضوع پیشرفت کشور از اهدافی است که همه دولت ها به دنبال دستیابی و تحقق آن هستند، بنابراین، رسیدن به این پیشرفت و رشد در زمینه های مختلف اقتصادی، اجتماعی، علمی و سیاسی نیازمند برنامه ریزی بلندمدت است که لازمه آن داشتن الگوی

مناسب است (کشتکار و رحمدل، ۱۳۹۶: ۱۴۱). تجربه نشان داده است که برای پیشرفت و رشد کشور در ابعاد مختلف، تقلید از الگوهای غربی و غیربومی، جوابگوی نیازهای جامعه ایران نیست. متفاوت بودن شرایط زمانی و مکانی هر کشور و همین طور مبتنی بودن بر مبانی فلسفی و معرفتی متفاوت، لازم است که الگویی متناسب با جامعه با در نظر گرفتن شرایط اجتماعی، فرهنگی، علمی، اقتصادی و سیاسی ایران طراحی شود (اسمعیلی گیوی و همکاران، ۱۳۹۷: ۵۲). از مسائل کلان و بسیار اساسی انقلاب اسلامی ایران که بارها توسط مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) مطرح شده، تدوین الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت است. این مسئله نیازمند مطالعاتی همه جانبه، ژرف و دقیق خواهد بود (شاکرین، ۱۳۹۵: ۲۷۰). در سال ۱۳۸۵ رهبر معظم انقلاب نیز طراحی و تدوین الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت را به عنوان یک ضرورت برای کشور مطرح کردند. ناکارآمدی الگوهای توسعه غربی و نیاز کشور به الگوی پیشرفت بومی و وجود ظرفیتهای بالایی که در کشور برای رشد، توسعه و پیشرفت وجود دارد، از دلایل طرح این موضوع از سوی ایشان بوده است. (نظری و عیوضی، ۱۳۹۶: ۱۸). الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت عبارت است از "نسخه ای راهبردی که مولفه های جهان بینی حاکم بر تمدن اسلامی ایرانی را ارائه می دهد. به عبارت دیگر الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، مدلی از خرد و اندیشه های ایرانی می باشد که برای رسیدن به آرمان اسلامی" (سنچولی، ۱۳۹۲: ۸۱). در نظریه مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در تاسیس مفهوم الگوی بومی پیشرفت، سازگاری اسلام با پیشرفت و معرفی اسلام به عنوان مبنای پیشرفت و تفاوت مفهوم پیشرفت با توسعه است. در این دیدگاه بروز شکاف طبقاتی، تحمیل حاکمیت، انحطاط اخلاقی، دوری از معنویت، نبود امنیت اخلاقی و اجتماعی، نظامهای اجتماعی ناموفق، نبود عدالت اجتماعی، آزادی بیان واقعی و مردم سالاری واقعی از پیامدهای الگوی غربی توسعه هستند (عبدالملکی، ۱۳۹۱: ۲۲). با طرح مبحث الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت از سوی مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، مراکز مختلفی همچون مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، سازمان مدیریت و برنامه ریزی و شورای راهبردی الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت به امر تدوین الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت مشغول هستند (مختاریان پور، ۱۳۹۵: ۱۱).

اهمیت و جایگاه فرهنگ در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت

فرهنگ، مجموعه ای هماهنگ از دانش ها، باورها، ارزش ها و هنجارهای انسانی است که به صورت نمادهای گوناگون در عرصه های سخت افزاری اجتماع انسان و امور مربوط به تمدن ظهور می یابد و به نسل های بعدی منتقل می شود. اگر این مجموعه، برگرفته از روش عقلی و متون دینی و اسلامی باشد، فرهنگ اصیل و معتبر نامیده می شود و در غیر این صورت، ضد فرهنگ و غیراصیل و نامعتبر شناخته می شود (رحمانی تیرکلایی و همکاران، ۱۴۰۰: ۸۲). وقتی فرهنگ را مجموعه باورها، احساسات، عواطف و سنت های حاکم بر جامعه بدانیم، به طور طبیعی هر کشوری از جمله ایران در همه اجزای فرهنگی خود متفاوت از سایر جامعه هاست. تفاوت در فرهنگ ها، تفاوت در آرمان ها و مطلوب ها و رفتارها را شکل می دهد و انتظارات از الگوی توسعه را متاثر می کند. از سوی دیگر طراحی الگوی توسعه ممکن نیست بدون توجه به ویژگی های فرهنگی جامعه باشد، چرا که در این صورت ضریب اطمینان تحقق اهداف آن به نحو چشم گیری کاهش خواهد یافت (سلیمی فر، ۱۳۸۹: ۵۶). از این رو فرهنگ باید در صدر اولویت های تدوین و طراحی الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت قرار گیرد زیرا:

≠ توسعه مجرای واقعی تحقق آرمان ها، امیال و خواسته های جوامع بشری است.

≠ توسعه مطلوب در گرو رشد همزمانی در زمینه های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی است.

≠ سیر تکاملی رشد جوامع نسبت به شرایط و امکانات کشورها متفاوت است.

≠ هر کشوری گونه های رشد خود را بر اساس ارزش های شناخته شده اش سازماندهی می کند و توسعه را بر آن اساس سامان می دهد.

≠ ارزش ها مجموعه باورهایی است که افراد به وسیله میراث ملی، آموزش و پرورش انتقالی، کسب تجارب دیگران، رهیافت های خود و تجاربی که از رهگذر آموزش و عمل بدان می رسند، خود به آن ها غنا می بخشند و از دیگران متمایز می سازند(مظاهری و کافی، ۱۳۹۴ : ۱۳۸).

علت العلل فقدان الگو یا نقشه عملیاتی برای پیشرفت و توسعه به سبک و سیاق اسلامی- ایرانی به رغم برخورداری از جامعه اسلامی ایران از فرهنگ والای مبتنی بر متون اولیه اسلامی (اعم از آیات و روایت ها و سیره امامان معصوم؛ و بعضاً سابقه کهن تمدنی)، این است که فرهنگ آرمانی آنان به فرهنگ واقعی که در صحنه واقعی اجتماع ظهور و بروز داشته باشد تبدیل نشده است. نخبگان فکری و اجرایی مؤثر کشور همچنان در محیط خصوصی و عمومی و با فرهنگی زندگی می کنند که ضرورتاً ارتباطی با فرهنگ آرمانی موردنظر اسلام ندارد. از این رو تکیه و برجسته سازی داشته های فرهنگ آرمانی در منابع اصلی اسلامی و ایرانی به عنوان محرک اصلی توسعه و البته قابل مقایسه با برخی داشته ها و دلالت های فرهنگی کشورهای که الگوی توسعه را به صورت درون زاد و خودجوش طراحی و اجرا کرده اند همواره می تواند به عنوان نقطه امیدی روشن و کورسویی ترسیم شود تا با احیای فرهنگ آرمانی اسلامی خود و رجعت به آن، در نیل به زندگی مطلوب و شایسته در چارچوب طراحی الگوی اسلامی و ایرانی پیشرفت و تعالی امیدوار بود (رحیمی و حسینی، ۱۳۹۹ : ۸۴-۸۵).

الزامات الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت

الگوی پیشرفت منتج از نظریه توسعه است که آن نیز به نوبه خود برگرفته از دیدگاه اسلام در مورد مسائل اصلی جهان است. همچنین الگوی پیشرفت به منظور قابلیت اجرا پیدا کردن، به شکل برنامه های توسعه اقتصادی در ظرف مکانی ایران است. این امور موجب می شود که الگوی پیشرفت اسلامی با الزامات و ضرورت هایی مواجه باشد. در این قسمت به برخی از این ضرورت ها اشاره می شود :

- ≠ الزامات اجتماعی : تقویت مناسبات اجتماعی، روابط خانوادگی و نهادهای اجتماعی ایرانی اسلامی.
- ≠ الزامات سیاسی : ارتباط ارگانیک الگوی پیشرفت اقتصادی با نظام سیاسی، مشارکت مردم در فعالیت ها، جایگاه و سطح مشارکت مردم در فعالیت های سیاسی.
- ≠ الزامات نهادی : طراحی نهادهای تسهیل کننده فعالیت های اقتصادی مانند نهاد دولت، بازار و قانون.
- ≠ الزامات اقتصادی : طراحی نظام انگیزشی فعالیت های اقتصادی از طریق تسهیل فعالیت ها و تشویق کار آفرینی.
- ≠ الزامات علمی : طراحی نظام خلق و انتشار دانش، نوآوری و به کارگیری آن در عرصه فعالیت های اقتصادی.
- ≠ الزامات اسناد فرادست : الگوی مورد بحث باید هم راستا با اسناد فرادست کشور مانند قانون اساسی و غیره باشد.
- ≠ الزامات فرهنگی : تعیین و ارتقا جایگاه باورها، آداب و سنن اسلامی- ایرانی و غیره(قربی، ۱۳۹۲ : ۱۴۴۵).

چالش های پیش روی الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت

الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت در مسیر نیل به اهداف متعالی خود در معرض چالش هایی قرار دارد. در ادامه به چهار چالش محوری پیش روی این الگو اشاره می شود :

جدول ۱: چالش های پیش روی الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت

ردیف	چالش	شرح
۱	طرح مسئله الگو	همه تئوری های توسعه یا الگوهای توسعه راجع به این فکر میکنند که به نحوی سعادت انسان را تأمین کنند. در این راستا باید تبیین شود این سعادت انسان چگونه تعریف می شود. از این رو طرح مسئله در این چارچوب اهمیت دارد.
۲	نیروی محققین الگو	دومین چالش الگو تعداد محققین الگو است یعنی کمبود نیروی محققینکه بتوانند پاسخ این سوالات در سطح اندیشه جهانی پیدا بکنند، دومین چالش را برای الگو ایجاد می کند.
۳	چالش اجرایی	بسیاری از ظرفیت های تحقیقاتی که در کشور وجود دارد همراستا با اهداف الگو نیست و جامعه اساتید و پژوهشگران و محققین ما دغدغه های دیگری دارند که به آنها بیشتر خو گرفته اند. بنابراین وارد کردن این افراد در یک موضوع جدید تحقیقاتی و سپس کمک خواستن از آنها و گرفتن پاسخ از آنها خود یک چالش بزرگ اجرایی برای الگوست.
۴	سطوح تحت پوشش الگو	بحث الگو باید تمامی این درجاتی که برای علوم وجود دارد را پوشش بدهد. یعنی الگو زمانی کامل میشود که در تمامی سطوح علوم، از فلسفه تا کاربرد، به صورت نظام مند قابل عرضه باشد.

منبع: (زاهدی وفا، ۱۳۹۶)

پیشینه های پژوهش

در این بخش، برخی از پژوهش های مرتبط با عنوان پژوهش در قالب پیشینه های تحقیق مورد بررسی و تبیین قرار می گیرد:

جدول ۲: پیشینه های پژوهش

نویسنده / گان و سال تألیف	عنوان	نتایج
صدار (۱۴۰۱)	گفتمان سازی و پایش تحقق الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت (بایسته های اجرایی الگو و تدابیر سیاسی)	تحقق الگوی پیشرفت با راهبردی سازی مجمع تشخیص، کاربردی سازی مجلس شورای اسلامی، اجرایی سازی قوه مجریه، جریان سازی بخش عمومی تا جاری سازی بخش خصوصی تدابیر و افق الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت انجام می گیرد.
شهسواری (۱۴۰۰)	تبیین رویکرد اقتصادی بسیج در سند الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت در چارچوب شاخص های انقلابی گری مبتنی بر منظومه فکری مقام معظم رهبری (دام ظلّه العالی)	با ابلاغ سند الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، افق ۵۰ ساله جمهوری اسلامی ایران ترسیم شد. بنابراین، تمامی دستگاههای اجرایی و علمی کشور باید در جهت تحقق اهداف این سند تلاش کنند.
شفیعی نیا و فارسی (۱۳۹۹)	نقش امنیت در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت (با تأکید بر عرصه معنویت)	با گذشت سه دهه از تأسیس نظام جمهوری اسلامی ایران و در مرحله تمدن سازی، تدوین الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت یکی از ضرورت های حیاتی این نظام به شمار

آمده و همواره مورد تأکید رهبر فرزانه انقلاب اسلامی (مدظله العالی) قرار گرفته و معظم - له، الگوی مذکور را در عرصه های چهارگانه (زندگی، تفکر، علم و معنویت) تعریف و قابل طراحی دانسته اند		
اگر الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت را در چهار عرصه یعنی: عرصه تفکر منطقی و بصیرت، عرصه علم، عرصه زندگی، کار و تلاش، عرصه معنویت، ایمان و اخلاق تعریف کنیم. محتوای این چهار عرصه هم باید براساس الگوی اسلامی و ایرانی باشد. بنابراین برای پیشرفت در این چهار عرصه باید زمینه های آن فراهم شود.	بررسی سبک زندگی مطلوب کارگزاران سیاسی منطبق بر قرآن، سنت معصومین (ع) و عقل در راستای الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت	خسروانی و همکاران (۱۳۹۸)
نگارندگان در این پژوهش به تبیین مفهوم توسعه و پیشرفت با رویکرد کیفی پرداخته و با استفاده از روش شبکه مضامین از روش های تحلیل مضمون، سه مضمون قدرت درونزا، اقتصاد دانشی عدالت محور و اسلامی بودن پیشرفت را به عنوان مضامین فراگیر پیشرفت ارائه کرده است.	مفهوم توسعه و پیشرفت در اندیشه مقام معظم رهبری	قاضی میرسعید و تاج آبادی (۱۳۹۵)
در این پژوهش با روش تحلیلی توصیفی و بهره گیری از روش دلفی، پس از ارائه سنجه های الگو از منظر رهبری، الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت از لحاظ سخت افزاری و نرم افزاری مورد بررسی قرار گرفته است.	الگوی راهبردی اسلامی ایرانی پیشرفت در منطق امام خامنه ای مبتنی بر رویکرد تحلیل دوسطحی اندماجی	شتابدرا و زمانی علی آبادی (۱۳۹۴)

منبع: (مطالعات نگارندگان، ۱۴۰۲)

بررسی پیشینه های مرتبط با ماهیت پژوهش نشان می دهد ابعاد متعدد الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت که در منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله العالی) به روشنی منعکس شده است، کمتر مورد توجه محققین قرار گرفته و ضروری است با نگاهی گسترده تر همه باسته های زمینه ساز این الگوی متعالی تشریح و تحلیل گردد.

یافته های پژوهش

وجه تمایز پیشرفت در فرهنگ اسلامی ایرانی و فرهنگ غرب

پیشرفت در فرهنگ اسلامی ایرانی و فرهنگ غرب از منظر مقام معظم رهبری (مدظله العالی) درازای تفاوت ها و تمایزاتی می باشد که در ادامه بدان پرداخته می شود :

جدول ۳: بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) پیرامون وجوه تمایز پیشرفت اسلامی-ایرانی و غربی - ۱۳۷۲ الی ۱۳۸۸

سال	بیانات	بیانات در...	نکات کلیدی
۱۳۷۲	این که فلان کشور پیشرفت علمی دارد، دلیل رستگاری آن کشور و آن ملت نیست. این را بدانید. ای بسا ملت هایی که از لحاظ علمی، امروز در اوجند، اما تا خرخره در لجن و فساد غوطه می خورند.	دیدار کارگزاران نظام و میهمانان کنفرانس بین المللی وحدت اسلامی ۱۳۷۲/۰۶/۱۴	پیشرفت غربی فاقد بازدارندگی لازم در مقابله با فساد

فقدان معنویت و نگاه اخروی در رویکرد پیشرفت غربی	دیدار جمعی از پرستاران ۱۳۷۶/۰۶/۱۹	امروز علت این که دانش پیشرفته‌ی فوق مدرن تمدن و دنیای غرب قادر نیست بشریت را نجات دهد، همین است که با انسانیت همراه نیست.	۱۳۷۶
پیشرفت غربی در مقابل برتری فرهنگی	دیدار جمعی از نخبگان علمی ۱۳۸۱/۰۷/۰۳	پیشروی و برتری علمی غرب را به هیچ وجه به معنای برتری فرهنگ غرب ندانید.	۱۳۸۱
پیشرفت غربی در مقابل سیاسی و اجتماعی	دیدار دانشجویان و اساتید دانشگاه‌های استان همدان ۱۳۸۳/۰۴/۱۷	عده‌ی فکر می‌کنند چون غربی‌ها از لحاظ علمی بر ما برتری دارند، پس ما باید فرهنگ و عقاید و آداب معاشرت و آداب زندگی و روابط اجتماعی و سیاسی مان را از آنها یاد بگیریم؛ این اشتباه است	۱۳۸۳
انحصارطلبی در راستای منافع ظالمانه	دیدار وزیر علوم و استادان دانشگاه تهران ۱۳۸۸/۱۱/۱۳	امروز علم در خدمت ظالم‌ترین انسانها و ظالم‌ترین جوامع است؛ باید از این حالت خارج شود.	۱۳۸۸

منبع: (مطالعات نگارندگان، ۱۴۰۲)

بررسی پیرامون الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت در منظومه فکری مقام معظم رهبری

برای گردآوری یافته‌های پژوهش بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) پیرامون الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت طی سال‌های ۱۳۸۶ الی ۱۳۹۹ بررسی و موارد مطرح شده در بیانات ایشان استخراج گردید، سپس با تعمیق در داده‌های جمع‌آوری شده، شاخص‌های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت در منظومه فکری معظم له به نمایش درآمد. در ادامه فرآیند ذکر شده تشریح می‌گردد:

جدول ۴: بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) پیرامون الگوی اسلامی ایران پیشرفت - ۱۳۸۶ الی ۱۳۹۹

سال	بیانات	بیانات در...
۱۳۸۶	به هر حال بحثی که برای الگوی پیشرفت میکنیم، برای این نیست که می‌خواهیم پیشرفت را شروع کنیم؛ پیشرفت از انقلاب شروع شده، بلکه به این معناست که با بحث نظری و تعریف شفاف و ضابطه مند از پیشرفت، قصد داریم یک باور همگانی در درجه‌ی اول در بین نخبگان، بعد در همه‌ی مردم به وجود بیاید که بدانند دنبال چه هستیم و به کجا می‌خواهیم برسیم و بخشهای گوناگون نظام بدانند چه کار باید بکنند. این را باید پیدا کنیم.	دیدار دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد - ۲۵ اردیبهشت
	ما گفتیم الگوی توسعه‌ی بومی تهیه کنیم، می‌گویند آقا کدام الگوی توسعه‌ی بومی؛ مگر میشود؟! ببینید، این همان رسوبات باقیمانده‌ی از گذشته است؛ نبود اعتماد به نفس است. اگر یک ملت میخواهد پیشرفت کند، نمی‌شود منتظر دیگران باشد.	دیدار دانشجویان دانشگاه‌های استان یزد - ۱۳ دی
۱۳۸۷	مسیر پیشرفت، مسیر غربی نیست، مسیر منسوخ و برافتاده‌ی اردوگاه شرق قدیم هم نیست. بحرانهایی که در غرب اتفاق افتاده است، همه پیش روی ماست، میدانیم که این بحرانها گریبانگیر هر کشوری خواهد شد که از آن مسیر حرکت کند. پس ما بایستی مسیر مشخص ایرانی - اسلامی خودمان را در پیش بگیریم و در این راه با سرعت حرکت کنیم؛ با سرعت مناسب.	دیدار با اساتید و دانشجویان دانشگاه‌های شیراز - ۱۴ اردیبهشت

<p>انتظار داریم در دوره ی پنج ساله آینده اقدامات اساسی برای تدوین الگوی توسعه ایرانی — اسلامی که رشد و بالندگی انسانها بر مدار حق و عدالت و دستیابی به جامعه ای متکی بر ارزشهای اسلامی و انقلابی و تحقق شاخصهای عدالت اجتماعی و اقتصادی در گرو آنست، توسط قوای سه گانه ی کشور صورت گیرد.</p>		
<p>ابلاغ سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه - ۲۱ دی دیدار با استادان و دانشجویان کردستان - ۲۷ اردیبهشت</p>	<p>هر الگوی پیشرفتی بایستی تضمین کننده‌ی استقلال کشور باشد؛ این باید بعنوان یک شاخص به حساب بیاید.</p>	<p>۱۳۸۸</p>
<p>نخستین نشست اندیشه‌های راهبردی - ۱۰ آذر</p>	<p>توانایی‌ها و ظرفیتهای بسیاری هست که میتواند در خدمت این حرکت عظیم انجام بگیرد. این مقصود تحقق نخواهد یافت، مگر اینکه زیدگان، فرزندگان و اندیشه‌ورزان، خودشان را با این مسائل کلان مرتبط و درگیر کنند. این باید اتفاق بیفتد و ان شاء الله این خواهد شد. مسئله‌ی تدوین الگوی اسلامی - ایرانی برای پیشرفت، یکی از مسائل کلان ماست؛ که البته این مسئله در دل خود، ده‌ها مسئله دارد.</p>	
<p>نخستین نشست اندیشه‌های راهبردی - ۱۰ آذر</p>	<p>اگر ما توانستیم به حول و قوه‌ی الهی، در یک فرایند معقول، به الگوی توسعه‌ی اسلامی - ایرانی پیشرفت دست پیدا کنیم، این یک سند بالادستی خواهد بود نسبت به همه‌ی اسناد برنامه‌ای کشور و چشم‌انداز کشور و سیاستگذاری‌های کشور. یعنی حتی چشم‌اندازهای بیست‌ساله و ده‌ساله که در آینده تدوین خواهد شد، باید بر اساس این الگو تدوین شود؛ سیاستگذاری‌هایی که خواهد شد - سیاستهای کلان کشور - باید از این الگو پیروی کند و در درون این الگو بگنجد.</p>	
<p>نخستین نشست اندیشه‌های راهبردی - ۱۰ آذر</p>	<p>اولاً کلمه‌ی «پیشرفت» را ما با دقت انتخاب کردیم؛ تعمداً نخواستیم کلمه‌ی «توسعه» را به کار ببریم. علت این است که کلمه‌ی توسعه، یک بار ارزشی و معنایی دارد؛ التزاماتی با خودش همراه دارد که گاهی با آن التزامات همراه نیستیم، موافق نیستیم. ما نمیخواهیم یک اصطلاح جافتاده‌ی متعارف جهانی را که معنای خاصی را از آن میفهمند، بیاوریم داخل مجموعه‌ی کار خودمان بکنیم. ما مفهومی را که مورد نظر خودمان است، مطرح و عرضه میکنیم؛ این مفهوم عبارت است از «پیشرفت». در خصوص ایرانی بودن الگو، این نکته مطرح است که طراحان آن، متفکران ایرانی هستند.</p>	
<p>نخستین نشست اندیشه‌های راهبردی - ۱۰ آذر</p>	<p>اینکه ما میگوئیم ایرانی یا اسلامی، مطلقاً به این معنا نیست که ما از دستاوردهای دیگران استفاده نخواهیم کرد؛ نه، ما برای به دست آوردن علم، هیچ محدودیتی برای خودمان قائل نیستیم. هر جایی که علم وجود دارد، معرفت درست وجود دارد، تجربه‌ی صحیح وجود دارد، به سراغ آن خواهیم رفت؛ منتها چشم بسته و کورکورانه چیزی را از جایی نخواهیم گرفت.</p>	<p>۱۳۸۹</p>
<p>نخستین نشست اندیشه‌های راهبردی - ۱۰ آذر</p>	<p>اولین مسئله‌ای که باید در نظر گرفته شود، مسئله‌ی مبدأ است، مسئله‌ی توحید است؛ «أَنَا لِلَّهِ وَ أَنَا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ». مهمترین مشکل دنیائی که امروز رنگین‌ترینش در غرب متجلی است و به آن داریم اشاره می‌کنیم، جدایی از خدا و اعتقاد به خدا و التزام به اعتقاد به خداست.</p>	
<p>نخستین نشست اندیشه‌های راهبردی - ۱۰ آذر</p>	<p>مسئله‌ی دومی که [در باب محتوای اسلامی الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت] مسئله‌ی اساسی است، قضیه‌ی معاد، قضیه‌ی محاسبه، قضیه‌ی تمام نشدن قضایا با زوال جسم - با مرگ - است؛</p>	
<p>نخستین نشست اندیشه‌های راهبردی - ۱۰ آذر</p>	<p>یکی از ارکان اصلی این الگو [الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت] باید حتماً مسئله‌ی عدالت باشد. اصلاً عدالت معیار حق و باطل حکومتهاست. یعنی در اسلام اگر چنانچه شاخص عدالت وجود نداشت، حقانیت و مشروعیت زیر سؤال است.</p>	
<p>نخستین نشست اندیشه‌های راهبردی - ۱۰ آذر</p>	<p>مسئله سوم در باب محتوای اسلامی الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت بعد مسئله‌ی عدم تفکیک دنیا و آخرت است؛ «الدُّنْيَا مَرْعَى الْأُخْرَى»، دنیا و آخرت از هم جدا نیستند. آخرت ما آن روی سکه‌ی دنیای ماست.</p>	
<p>نخستین نشست اندیشه‌های راهبردی - ۱۰ آذر</p>	<p>مسئله‌ی بعد [در باب محتوای اسلامی الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت]، مسئله‌ی حکومت است؛ که باز در این باب هم اسلام نظرات ویژه‌ای دارد. صلاح فردی در امر حکومت در اسلام، یک امر بسیار مهم و اساسی است. هر کسی به هر اندازه‌ای از مدیریت که میخواهد مباشرت کند، بایستی صلاحیت آن را در خودش به</p>	

	وجود بیاورد یا در خودش ببیند و بپذیرد؛ بدون این، عمل نامشروعی انجام داده. عدم علو، عدم اسراف، عدم استئثار، مسئله‌ی مهمی در امر حکومت است	
	مسئله‌ی دیگر، مسئله‌ی انسان است؛ نگاه اسلام به انسان، محور بودن انسان. این موضوع در اسلام خیلی معنای وسیعی دارد. خوب، پیداست انسان اسلامی با انسانی که در فلسفه‌های مادی غرب و پوزیتیویسم قرن نوزده و اینها مطرح است، به کلی متفاوت است؛ این یک انسان است، آن یک انسان دیگر است؛ اصلاً تعریف این دو انسان یکی نیست.	نخستین نشست اندیشه‌های راهبردی - ۱۰ آذر
۱۳۹۰	تحول باید بر اساس ایجاد یک الگوی مستقل ایرانی و برخاسته‌ی از معنویات و نیاز این کشور باشد؛ یعنی در واقع برخاسته‌ی از اسلام ناب، اسلام مورد اعتقاد ما باشد. ما بایستی یک چنین الگویی به وجود بیاوریم.	دیدار با جمعی از معلمان سراسر کشور - ۱۴ اردیبهشت
۱۳۹۱	پیشرفت در منطق اسلام، متفاوت است با پیشرفت در منطق تمدن مادی غرب. آنها یک بُعدی می‌بینند، آنها با یک جهت - جهت مادی - به پیشرفت نگاه میکنند. پیشرفت در نظر آنها، در درجه‌ی اول و به عنوان مهمترین، عبارت است از پیشرفت در ثروت و پیشرفت در علم و پیشرفت نظامی و پیشرفت فناوری. پیشرفت در منطق غربی اینهاست؛ اما در منطق اسلامی، پیشرفت ابعاد بیشتری دارد: پیشرفت در علم، پیشرفت در اخلاق، پیشرفت در عدالت، پیشرفت در رفاه عمومی، پیشرفت در اقتصاد، پیشرفت در عزت و اعتبار بین‌المللی، پیشرفت در استقلال سیاسی - اینها همه در مفهوم پیشرفت، در اسلام گنجانده شده است.	اجتماع مردم بجنورد - ۱۹ مهر
	لازمه‌ی تحقق الگوی اسلامی-ایرانی پیشرفت و رسوخ آن در میان نخبگان، گفت‌وگوسازی آن در جامعه است. مبانی اسلامی اساس کار در طراحی الگوی اسلامی-ایرانی پیشرفت هستند. در تمام مراحل طراحی این الگو باید مبانی اسلامی به صورت جامع و دقیق مد نظر قرار گیرد و در این خصوص، هیچ ملاحظه و رودربایستی هم نشود.	دیدار با اعضای شورای عالی مرکز طراحی الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت - ۱۴ اسفند
۱۳۹۲	دستور کار قطعی نظام جمهوری اسلامی، دنبال کردن الگوی پیشرفت ایرانی - اسلامی است. ما پیشرفت را به شکلی که غرب دنبال کرد و پیش رفت، نمیخواهیم؛ پیشرفت غربی هیچ جاذبه‌ای برای انسان آگاه امروز ندارد. پیشرفت کشورهای پیشرفته‌ی غربی نتوانست فقر را از بین ببرد، نتوانست تبعیض را از بین ببرد، نتوانست عدالت را در جامعه مستقر کند، نتوانست اخلاق انسانی را مستقر کند. ما دنبال الگوی مطلوب و آرمانی خودمان هستیم، که یک الگوی اسلامی و ایرانی است؛ از هدایت اسلام سرچشمه میگیرد، از نیازها و سنتهای ایرانی بهره میبرد؛ یک الگوی مستقل.	دیدار با اساتید دانشگاه‌ها - ۱۵ مرداد
	«تنظیم و تدوین علمی»، «ایجاد زمینه برای بحث و تضارب آرا درباره‌ی الگو»، «مشخص شدن مرزبندی‌ها و تمایزات الگو با نسخه‌های فراوان و مکاتب موجود در دنیا»، «توجه توأمان به آرمان‌ها و واقعیات»، «کاربرد بودن» و «برخوردار بودن از قوت و مقاومت علمی در برابر نظرات معارض و مخالف» را از جمله الزامات تدوین الگوی پیشرفت اسلامی - ایرانی است.	دیدار با اعضای شورای عالی «مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت - ۶ اردیبهشت
۱۳۹۵	ایران، زمینه‌ی تحقق این الگو است و اگر به فرهنگ، تاریخ، جغرافیا، اقلیم، آداب و سنن و سرمایه‌های انسانی و طبیعی کشور توجه نشود، الگوی پیشرفت، سندی غیر قابل تحقق و بدون استفاده خواهد شد.	دیدار با اعضای شورای عالی «مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت - ۶ اردیبهشت
	این جوامع اگر چه پیشرفت‌هایی نیز داشته‌اند اما پیشرفت‌ها تا اعماق آن جوامع نفوذ نکرده و به «اخلاق، عدالت، معنویت و امنیت» منتهی نشده است؛ بنابراین ما باید الگوی پیشرفت بومی خود را متکی بر مبانی اسلامی و فرهنگ ایرانی، تعریف و ارائه کنیم. لازمه‌ی تحقق این موضوع، تحقیقات عمیق اسلامی و ارتباط وثیق و پیوسته با حوزه‌های علمی و فضایی متفکر، آگاه و مسلط بر مبانی فلسفی، کلامی و فقهی است.	دیدار با اعضای شورای عالی «مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت - ۶ اردیبهشت
۱۳۹۶	بنده عمداً گفتم کلمه‌ی توسعه را من به کار نمی‌برم، چون کلمه‌ی توسعه یک کلمه‌ی غربی است؛ یک مفهوم غربی دارد؛ من کلمه‌ی پیشرفت را به کار می‌برم؛ الگوی پیشرفت ایرانی-اسلامی. خب این الگو را بگردیم پیدا کنیم!	دیدار با جمعی از استادان، نخبگان و پژوهشگران دانشگاه‌ها - ۳۱ خرداد

دیدار با دانش‌آموزان و دانشجویان - ۱۲ آبان	شما جوانها خودتان را در قبال مسئله‌ی پیشرفت کشور مسئول بدانید. الگوی پیشرفت ایرانی - اسلامی که تا پنجاه سال میتواند قالب حرکت این کشور در جهات مختلف باشد، تبیین شده و تعیین شده و آماده شده است، در اختیار صاحب‌نظران است که آن را ورز بدهند و تکمیل کنند و کامل کنند.	۱۳۹۷
دیدار با نخبگان و استعداد‌های برتر علمی - ۱۷ مهر	ما بایستی با فرهنگ خودمان، ایرانی زندگی کنیم، ایرانی باید بیندیشیم و فکر کنیم.	۱۳۹۸
ارتباط تصویری با جلسه هیئت دولت - ۲ شهریور	الگوی اسلامی برای نظام‌سازی و جامعه‌سازی به طور خلاصه یک الگویی است مرکب از ایمان و علم و عدل؛ این سه عنصر اصلی است.	۱۳۹۹

منبع : (بررسی های نگارندگان، ۱۴۰۲)

شکل ۱: شاخص های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت در منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله العالی)

بحث و نتیجه گیری

بررسی روند تاریخی و تأثیرگذاری الگوهای غربی توسعه نشان می دهد که این الگوها نقش مهمی در جهت دهی به رویکرد کشورهای مختلف به خصوص کشورهای اسلامی ایفا کرده اند؛ به نحوی که کشورهای استفاده کننده از الگوهای غربی توسعه به نوعی وابسته به قدرت های بزرگی بوده اند که این الگوها را ابداع و حمایت کرده اند. در این میان با توجه به تأثیری که الگوهای غربی توسعه بر کشورهای اسلامی گذاشته اند، طرح الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت توسط مقام معظم رهبری (مدظله العالی) موجب توجه به ابعاد خارجی و کاربرد آن در حوزه جهان اسلام نیز شده است؛ زیرا چنین الگویی با توجه به اهداف متعالی انقلاب اسلامی نمی تواند صرفاً متوجه داخل کشور باشد (شعیب، ۱۳۹۷: ۶۷). الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت در پی تبیین هدف ها و راهبردهای پیشرفت بر اساس احکام و آموزه های اسلامی و مطابق با شرایط ایران است. الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، یک الگوی نظری با کارکرد هنجاری است، یعنی ساختاری است که به توضیح نظریه اسلامی ایرانی پیشرفت می پردازد (عبدی و نادری، ۱۳۹۸: ۲۱). از آنجا که مفهوم توسعه با اهداف انقلاب اسلامی هماهنگی ندارد، با طرح این الگو بخشی نوین از انقلاب اسلامی در دهه چهارم حیات انقلاب برای جامعه ایرانی، کشور از الگوهای غربی در قالب توسعه بی نیاز خواهد شد؛ به طوری که تلاش شده است با ترسیم الگوی ترکیبی بومی شده و برگرفته از ایدئولوژی اسلامی - ایرانی و تجدیدبندی شده مدرنیته، آن را با بافت و فرهنگ بومی و سنتی ایران سازگار کنند (مطهری خوشینانی و ایزدی، ۱۳۹۸: ۵۵). از آنجایی که چنین مبحثی نخستین بار در منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله العالی) تبلور یافته است، تبیین شاخص های این الگو از منظر ایشان امری ضروری به نظر می رسد. نگارندگان در این پژوهش با بهره گیری از روش توصیفی تحلیلی، مطالعات کتابخانه ای و بررسی بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) پیرامون الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت طی سال های ۱۳۸۶ الی ۱۳۹۹، درصدد پاسخگویی به سوال پژوهش که عبارت است از "شاخص های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت در منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله العالی) کدامند؟"، برآمده اند. در این راستا، ابتدا بیانات ایشان با کلید واژه الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت جمع آوری گردید و در ادامه شاخص های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت در منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله العالی) استخراج شد و به نمایش درآمد. بر این اساس مهمترین شاخص های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت عبارتند از: یکی از مسائل کلان کشور و یک سند بالادستی نسبت به همه ای اسناد برنامه ای کشور، نیازمند تعریف شفاف و ضابطه مند و نیازمند ایجاد باور همگانی بین نخبگان و مردم، تهیه بر اساس ظرفیت های بومی و طراحی الگو توسط متفکران ایرانی، تکیه بر فرهنگ ایرانی، ایران زمینه ای تحقق این الگو، عدم تطبیق الگو با مسیر پیشرفت غربی، تضمین کننده ای استقلال کشور، الگویی مرکب از ایمان و علم و عدل، تنظیم و تدوین علمی، زمینه ساز رشد و بالندگی انسانها، مفهوم پیشرفت در مقابل توسعه در غرب، تفاوت مفهوم پیشرفت در الگو با تعریف مادی غرب، برخورداری از قوت و مقاومت علمی در برابر نظرات معارض و مخالف، توجه توأمان به آرمان ها و واقعیات، توجه داشتن به مسئله توحید، توجه به تفاوت انسان اسلامی با انسان در فلسفه غرب، توجه داشتن به عدم تفکیک دنیا و آخرت، توجه داشتن به مسئله معاد، توجه داشتن به مسئله عدالت، جوان به عنوان نیروی محرکه الگو و الگویی مستقل ایرانی و برخاسته ای از معنویات و نیاز کشور.

منابع

- (۱) ابطحی، سید حسین، آرمجو، هانیه (۱۳۹۰) الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت در عرصه زندگی فردی، فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج، سال چهاردهم، شماره ۵۳، زمستان
- (۲) اسماعیلی، محمدمهدی (۱۳۹۴) مبانی اندیشه ای در تدوین الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت با تأکید بر سیره علمی و عملی امام خمینی (ره)، جستارهای سیاسی معاصر، سال ششم، شماره ۴، پیاپی ۱۸، زمستان
- (۳) اسمعیلی گیوی، حمیدرضا و همکاران (۱۳۹۷) شناسایی راهبردهای ارتقای الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت اسلامی، سال ۲۶، شماره ۴، زمستان
- (۴) بهمنی، شعیب (۱۳۹۷) الگوی اثربخش اسلامی ایرانی پیشرفت در جهان اسلام، قیسات، سال بیست و سوم، شماره ۸۸، تابستان
- (۵) جمشیدیه، غلامرضا، نوذری، حمزه (۱۳۹۰) الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی از منظر شریعتی، دوفصلنامه علمی پژوهشی نظریه های اجتماعی متفکران مسلمان، سال اول، شماره اول، پاییز و زمستان
- (۶) حسینی، سید احمد و همکاران (۱۳۹۴) شناسایی عوامل مؤثر بر مشارکت نخبگان در تدوین الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت، فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج، سال هجدهم، شماره ۶۷، تابستان
- (۷) خسروانی، زهرا و همکاران (۱۳۹۸) بررسی سبک زندگی مطلوب کارگزاران سیاسی منطبق بر قرآن، سنت معصومین (ع) و عقل در راستای الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، فصلنامه علمی مطالعات میان فرهنگی، دوره ۱۴، شماره ۴۱، زمستان
- (۸) خوش چهره، محمد، عظیمی شوشتری، عباسعلی (۱۳۹۳) منافع ملی در الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت از منظر حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران، پژوهش های سیاست اسلامی، سال دوم، شماره ششم، پاییز و زمستان
- (۹) رحمانی تیر کلاهی، حسین و همکاران (۱۴۰۰) بررسی تأثیر معنویت و ایمان بر تقویت فرهنگ عمومی از منظر قرآن، حدیث و عرفان، فصلنامه علمی عرفان اسلامی، سال هفدهم، شماره ۶۷، بهار
- (۱۰) رحیمی، حسن، حسینی، سیده فاطمه (۱۳۹۹) اهمیت مبانی فرهنگی در طراحی الگوی ایرانی- اسلامی پیشرفت، فصلنامه علمی پژوهشی پژوهشنامه انقلاب اسلامی، سال دهم، شماره ۳۴، بهار
- (۱۱) زاهدی وفا، محمدهادی (۱۳۹۶) چهار چالش پیش روی الگوی ایرانی اسلامی پیشرفت، انتشار یافته در ۱۵ شهریور، قابل دسترس در خبرگزاری تسنیم
- (۱۲) سلیمی، فر، مصطفی (۱۳۸۹) مقدمه ای بر الگوی توسعه اسلامی ایرانی، در کتاب نخستین نشست اندیشه های راهبردی الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، تهران " دبیرخانه نشست اندیشه های راهبردی
- (۱۳) سنجولی، زینب (۱۳۹۲) تبیین ماهیت الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، فصلنامه الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی، سال دوم، شماره سوم، بهار
- (۱۴) شاکرین، حمید رضا (۱۳۹۲) گستره دین و الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، قیسات، سال هجدهم، شماره ۷۰، زمستان
- (۱۵) شاکرین، حمیدرضا (۱۳۹۵) مبانی معرفت شناختی و الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، فلسفه دین، دوره ۱۳، شماره ۲، تابستان
- (۱۶) شستاپردا، محمد، زمانی علی آبادی، نعمت الله (۱۳۹۴) الگوی راهبردی اسلامی ایرانی پیشرفت در منطق امام خامنه ای مبتنی بر رویکرد تحلیل دوسطحی اندماجی، فصلنامه علمی تخصصی اسلام و مهدویت، سال چهارم، شماره ۷
- (۱۷) شفیعی نیا، محمد شفیق، فارسی، محمدرضا (۱۳۹۹) نقش امنیت در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت (با تأکید بر عرصه معنویت)، امنیت ملی، دوره ۱۰، شماره ۳۵
- (۱۸) صدرا، علیرضا (۱۴۰۱) گفتمان سازی و پایش تحقق الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت (بایسته های اجرایی الگو و تدابیر سیاسی، فصلنامه سیاست متعالیه، دوره ۱۰، شماره ۳۸
- (۱۹) عبدالملکی، حجت اله (۱۳۹۱) الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت منطقه ای (مقدم های بر مفهوم، فرآیند و چارچوب برنامه ریزی)، دوفصلنامه علمی- تخصصی مطالعات اقتصاد اسلامی، سال چهارم، شماره دوم، بهار و تابستان
- (۲۰) عبدی، بهنام، نادری، علیرضا (۱۳۹۸) تبیین مختصات الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت در بخش دفاع براساس منویات و تدابیر امام خامنه ای (مدظله العالی)، فصلنامه علمی پژوهشی راهبرد دفاعی، دوره ۱۷، شماره ۴، پیاپی ۶۸، زمستان
- (۲۱) عشایری، حسن و همکاران (۱۳۸۸) ایران آینده از نگاه سه اندیشمند ایران امروز، چاپ دوم، تهران: دیپاچه

- ۲۲) قاضی میرسعید، سیدعلیرضا؛ تاج آبادی، حسین (۱۳۹۵) مفهوم توسعه و پیشرفت در اندیشه مقام معظم رهبری، فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت اسلامی، سال بیست و چهارم، شماره ۳
- ۲۳) قربی، سید محمد جواد (۱۳۹۲) بایسته های فرهنگی پیشرفت، بررسی الزامات فرهنگی در الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت، مجموعه مقالات کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت
- ۲۴) کشتکار، مهران، رحمدل، ناصر (۱۳۹۶) شناخت رهیافت های حضرت امام خامنه ای مدظله العالی در خصوص الگوی پیشرفت، مطالعات مدیریت راهبردی دفاع ملی، دوره ۲، شماره ۵
- ۲۵) مختاریان پور، مجید (۱۳۹۵) مدل فرآیندی طراحی الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، دوفصلنامه علمی پژوهشی مطالعات الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، سال چهارم، شماره هشتم، پاییز و زمستان
- ۲۶) مطهری خوشینانی، مصطفی، ایزدی، جهانبخش (۱۳۹۸) الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، الگویی گفتمانی در راستای تحول همه جانبه، فصلنامه علمی تخصصی سپهر سیاست، سال ۶، شماره ۱۹، بهار
- ۲۷) مظاهری، محمدمهدی، کافی، مجید (۱۳۹۴) جانمایی فرهنگ در چارچوب الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، فصلنامه علمی پژوهشی راهبرد اقتصادی، سال چهارم، شماره چهاردهم، پاییز
- ۲۸) مقام معظم رهبری (مدظله العالی) (۱۳۸۶) بیانات در دیدار دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد - ۲۵ اردیبهشت
- ۲۹) مقام معظم رهبری (مدظله العالی) (۱۳۷۲) بیانات در دیدار کارگزاران نظام و میهمانان کنفرانس بین المللی وحدت اسلامی - ۱۴ شهریور
- ۳۰) مقام معظم رهبری (مدظله العالی) (۱۳۷۶) بیانات در دیدار جمعی از پرستاران - ۱۹ شهریور
- ۳۱) مقام معظم رهبری (مدظله العالی) (۱۳۸۱) بیانات در دیدار جمعی از نخبگان علمی - ۳ مهر
- ۳۲) مقام معظم رهبری (مدظله العالی) (۱۳۸۳) بیانات در دیدار دانشجویان و اساتید دانشگاه های استان همدان - ۱۷ تیر
- ۳۳) مقام معظم رهبری (مدظله العالی) (۱۳۸۶) بیانات در دیدار دانشجویان دانشگاه های استان یزد - ۱۳ دی
- ۳۴) مقام معظم رهبری (مدظله العالی) (۱۳۸۷) بیانات در دیدار با اساتید و دانشجویان دانشگاه های شیراز - ۱۴ اردیبهشت
- ۳۵) مقام معظم رهبری (مدظله العالی) (۱۳۸۷) بیانات در ابلاغ سیاست های کلی برنامه پنجم توسعه - ۲۱ دی
- ۳۶) مقام معظم رهبری (مدظله العالی) (۱۳۸۸) بیانات در دیدار با استادان و دانشجویان کردستان - ۲۷ اردیبهشت
- ۳۷) مقام معظم رهبری (مدظله العالی) (۱۳۸۸) بیانات در دیدار وزیر علوم و استادان دانشگاه تهران - ۱۳ بهمن
- ۳۸) مقام معظم رهبری (مدظله العالی) (۱۳۸۹) بیانات در نخستین نشست اندیشه های راهبردی - ۱۰ آذر
- ۳۹) مقام معظم رهبری (مدظله العالی) (۱۳۹۰) بیانات در دیدار با جمعی از معلمان سراسر کشور - ۱۴ اردیبهشت
- ۴۰) مقام معظم رهبری (مدظله العالی) (۱۳۹۱) بیانات در اجتماع مردم بجنورد - ۱۹ مهر
- ۴۱) مقام معظم رهبری (مدظله العالی) (۱۳۹۱) بیانات در دیدار با اعضای شورای عالی مرکز طراحی الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت - ۱۴ اسفند
- ۴۲) مقام معظم رهبری (مدظله العالی) (۱۳۹۲) بیانات در دیدار با اساتید دانشگاه ها - ۱۵ مرداد
- ۴۳) مقام معظم رهبری (مدظله العالی) (۱۳۹۵) بیانات در دیدار با اعضای شورای عالی مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت - ۶ اردیبهشت
- ۴۴) مقام معظم رهبری (مدظله العالی) (۱۳۹۶) بیانات در دیدار با جمعی از استادان، نخبگان و پژوهشگران دانشگاه ها - ۳۱ خرداد
- ۴۵) مقام معظم رهبری (مدظله العالی) (۱۳۹۷) بیانات در دیدار با دانش آموزان و دانشجویان - ۱۲ آبان
- ۴۶) مقام معظم رهبری (مدظله العالی) (۱۳۹۸) بیانات در دیدار با نخبگان و استعداد های برتر علمی - ۱۷ مهر
- ۴۷) مقام معظم رهبری (مدظله العالی) (۱۳۹۹) بیانات در ارتباط تصویری با جلسه هیئت دولت - ۲ شهریور
- ۴۸) میرمعزی، حسین (۱۳۸۹) نظام اقتصادی اسلام، تهران: کانون اندیشه جوان.
- ۴۹) نصر اصفهانی، محمد و همکاران (۱۳۹۸) بررسی و ارزیابی الگوی پایه اسلامی ایرانی پیشرفت، فصلنامه سیاست های راهبردی کلان، دوره ۷، شماره ۴، زمستان
- ۵۰) نظری، سارا، عبوضی، محمد رحیم (۱۳۹۶) توسعه سیاسی در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، دوفصلنامه علمی پژوهشی مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی، سال پنجم، شماره دهم، پاییز و زمستان
- ۵۱) واعظی، احمد (۱۳۹۰) سهم نظریه پردازی سیاسی در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، مجله علوم سیاسی، سال چهارم، شماره ۵۵، پاییز